

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 50 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdíj minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak: Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre. Felelős szerkesztő és laptulajdonos: **Dr. BARTHA BÉLA.** Szerkesztőtárs: ifj. dr. MITROVICS GYULA. Kiadó: a „Zemplén” nyomdája.

Válasz

a zágrábi szerb hitközség nyilatkozatára s üdvözlét a budapesti nemzetiségi kongresszusnak.

Ily cím alatt bocsátott ki egy füzetet a Brankovics pátriárka elleni hercehurcájából jól ismerős dr. Grujics János szerb hírlapíró, melyben a szerb pátriárka elleni jól ismert vádjait ismétli s egyuttal tiltakozik a budapesti ú. n. nemzetiségi kongresszus, vulgo népgyűlés ellen. A füzetből álljanak itt izelítől a következők:

Gróf Andrassy Gyula és gróf Lónyay Menyhért miniszterelnöksége alatt a jus supremae inspectionis kellek érvényesült. Lónyay után a magyarországi szerb egyházi és iskolai ügyekre vonatkozólag a legmagasabb országigazgatásban némi, rövid ideig tartó fejetlenség mutatkozott. Ezen időszakban a nemzetiségeknek »szabad kéz» engedtetett, mely időszakban a legkülönbözőbb nemzetiségi koriphäusok, recte »enyves ujjuk» zavartalanul turkálhattak a szerb egyházi, nemzeti és zárdavagyonban.

Tisza Kálmán, a legkiválóbb magyar államférfiu miniszterelnöksége alatt azonban az »enyvesujjakra» hirtelen oly csapás méretett, hogy rövid idő múlva minden a rendes mederben mozogni látszott.

Ezen állapot sem tartott soká. Tisza visszavonulása után formális törvénybe ütköző rendtelenségek kaptak e tekintetben lábra, melyek hatásaikban, a Bánffy-W assics kabinet alatt még a mai napig is, miként a rákfene a szerbek nemzetiségi, erkölcsi, művelődési és egyházi életében mindenütt észlelhetők — Szapary és Wekerle idejében a szerb patriarchatus a horvát bán, gróf Kuen-Hédervary és báró Nikolics Fedor kir. biztosnak oltalma alá helyzetetett, — s így történt, de csakis így történhetett azon hallatlan gyalázat, melyhez hasonló egyetlenny csak félig művelt nép állam- vagy egyháztörténetében sem olvashatunk, hogy t. i. egészen közönséges gonosztevő tétetett volna meg egyházfőnek, azaz, hogy egy egészen közönséges gonosztevő emeltetett fel a patriarchai trónusra.

Ez időszerint azonban minden jel arra mutat, hogy a magyar miniszterelnökség szigorúan ragaszkodik az állam- és pozitív törvényekhez és nem fog többé Zágrábban a szerb egyházi és iskolai ügyek számára filialét tartani, mível ezen ügyek még az 1868. évi aug. 10-én kelt legmagasabb leirat értelmében is kizárólag a magyar kormányhoz tartoznak. Emellett szól azon körülmény is, hogy sem öngyméltóságának, báró Bánffy Dezső miniszterelnök urnak, sem dr. Wlassics Gyula magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr öexcellenciájának nem volt része az 1890. évi »patriárcha csinálás»-ban, mely alkalommal Brankovics György a patriarchai székebe emeltetett.

1895. évi 153/B. számú bünvádi feljelentésben a zombori kir. törvényszék előtt mint büntető bíróság előtt bebizonyítottam, hogy a jelenlegi szerb patriarchát, Brankovics Györgyöt, a hitközségek kárára elkövetett sikkasztás és csalás büntette terheli.

Tehát egy sikkasztó és csaló boldogítja 1890. évi május hó 5. óta mint szerb patriárcha a szerb egyházat és a szerb nemzetiséget!

A zágrábi szerb hitközségnek époly ostoba, mint szemtelen nyilatkozatára — tekintettel arra, hogy ezen hitközség bünvádi feljelentésemet, valamint legmagasabb helyre intézett azon legalázatosabb kérelmemet, melyben a szerb egyháznak ily gyalazattól való megszabadítását kérelmeztem, merészelte elítélni, eljárásomat lelki-

ismeretlenek bélyegezni, a bünteteket valólanoknak nyilvánítani, anélkül, hogy magát a patriarchát felhívta volna, hogy ellenem pert indíton, melyben bünvádi feljelentésem bíróság rágalmazásnak lesz minősítve, amint az ilyen esetben minden tisztességes és becsületes ember kötelessége: — csak az a válaszom báró Zsvikovics János, valamint Horvátországon kívül és belül lakó egész cotterriájának alávaló támadásaira, hogy csakis gonosztevő oltalmazza a notorius gonosztevőt, sikkasztó a notorius sikkasztót, tolvaj a notorius tolvajt; — különösen akkor, midőn a büntett fenforgása bíróság megállapított s az eljárás csak azért szüntettetett be, mivel a büntett már elévült.

Egyébként, ha jól emlékszem, Zsvikovics János báró vicebánuai állása is valami »szennyes» mosásánál uszott el. Similis simili gaudet!

Nem tekintve mindazon külső és belső skandalumokat, melyek 1890. évi május hó 5. óta a szerb gör. kel. egyházban előfordultak, mint pl. a püspöki állások betöltése körül felmerültek, melyek miatt a már megválasztott budai püspök legfelsőbb helyről megerősíthető nem volt; — vagy a temesvári püspök nem kevésbbé megszegyenítő megtürése, kit az egyházi kanon szerint defectus corporis miatt feltétlenül nyugdíjazni kellene, — önkéntelenül felmerül a kérdés: mily haladást tett, vagy mely irányban fejlődött Brankovics György patriarchasága alatt a szerb nemzeti egyházi autonomia?

E kérdésre mindenekelőtt s legjobban válaszolt a zágrábi gör. kel. szerb hitközség az ő nyilatkozatával!

A zágrábi szerb hitközség ugyanis az összes nemzetiségi »enyvesujjakra» számára extritorialitást hirdet, azaz kívánja, hogy az összes nemzetiségi közegek, kik akar a szerb egyház szolgálatában állanak, akár pedig a szerb nemzetiségi templomok, zárdák, alapok és alapítványok vagyonát kezelik — ha a fentemlített vagyon kárára lopnak vagy sikkasztanak — a büntető bíróság hatáskörén kívül legyenek. Ezen alapon követeli báró Zsvikovics János, hogy — ha valamely kongresszusbeli válatmány vagy egyházkongresszus, melyben a nemzetiségi »enyvesujjakra» Brankovics György szerb patriarchának cinkostársai a szövívők, vagy ha Karlóczán egy desperát, félig berugott püspöki szinodus, mely a mai körülmények között magasztos méltóságát — fájdalom — tekintetbe sem veszi, mintha csak a szentatyák is valami fegyintézetből kerültek volna ki, — ha tehát ily csinos kis testületek Brankovics György szerb patriarcháról azt mondják, hogy ő minden neki imputált vád ellenében »ártatlan»: ugy nincsen joga megmoccannia semmiféle bíróságnak, az állam semmiféle hatóságának, ha mindjárt valamely állampolgár — ki nem tartozik a »nemzetiségi enyvesujjakra» klikkjéhez — ellene vádat emelt volna is! A jus supremae inspectionis tehát Zsvikovics János báró elmélete szerint egészen jelentéktelen frázis; és a magyar főrendiháznak, valamint a magyar delegációnak bele kell nyugodnia abba, hogy tagjainak sorában ott ül egy közönséges gonosztevő; egyszerűen meg előfordulhat az a gyalázat is, hogy egy közönséges gonosztevő ipso officio Ofelségének udvari asztalához is ül, amint az a legutolsó delegacionális ülészek alatt Bécsben tényleg meg is történt!

Nem tekintve Brankovics György patriarcha politikai multját, — ezen embernek nincsen

semmiféle, sem vallás-erkölcsös, sem tudományos kvalifikációja, úgy hogy nem való ő még falusi plébánosnak sem, még kevésbé patriarchának. Brankovics György ugyanis 1848 előtt elvégezte a gymnasium hat osztályát s azután községi jegyzői pályára lépett. Mint községi jegyző Bács-Bodrogh-vármegye valamely községben korhely életmódot folytatva, tényleg működött is, hol lóköttőkkel egyetértve űzte gonosz mesterségét! A »Zasztava» és »Sztrázsa» című lapok pedig állítják, hogy ezen »korhely fráter» később theológiát végzett és Zomborban prótává lett. Én részemről azonban csak annyit tudok, s azt állítom is, hogy ezen volt zombori próta alig lesz azon helyzetben, hogy szolgálatának éveiből csak egyet is fel tudna mutatni, melyben prótopopiátusa alatt egyik vagy a másik neki alárendelt hitközség pénztárának kárára sikkasztást nem követett volna el. — Hogy mint temesvári püspök és mint szerb patriarcha miket és mennyit lopott már össze, azt a »Sztrázsa» 1895. évi 52. számában mindenki részletesen olvashatja.

Egyebekben pedig Brankovics György patriarcha mindazon védőit, kik oly szemtelenek s szóval vagy írásban állítják, miszerint vádjaim, melyekkel Brankovics György patriarcha ellen a büntető bíróság, — vagy ő Felsőleg előtt felléptem »rágalmazások és lelkiismeretlenségek»: ezennel alávaló gazembereknek nyilvánítom! Rajta tehát uraim, jerünk sajtóbírósság elé! Ott akarom mindnyájuknak azon szomorú bizonyítékokat nyújtani miszerint nemcsak a zágrábi szerb hitközség, hanem mindazok, kik a zágrábi nyilatkozathoz csatlakoznak ennemaguknak homlokára süttötték épp úgy a hazugság, csalás és rágalmazás bélyegét, amint azt báró Zsvikovics János és társai tették; — ott fogom mindnyájuknak bebizonyítani, hogy ezen erkölcsi testületek erkölcselenség és becselenség vezérelte, mikor annyira szemtelenek voltak, s oly ügynek tárgyalásába bocsátkoztak, mely nem tartozik hatáskörükhöz s egy közönséges gonosztevőnek az állami és egyházi törvényekkel szemben — védelmére keltek! Nosza fegyverkezettek tehát jól fel ti becsületes és lelkiismeretes férfiak és jertek törvény elé! Rajta, ti népboldogítók, lépjetek elő! De ne a páros viaskodás terére, mivel az ilyen száralomra méltó kreaturákat nem tartom lovagias elégtételadásra méltóknak! — Jertek tehát ti becsületes férfiak a kir. sajtóbírósság elé! —

Köztünk magyarországi szerbek között tehát ilyen s hasonló jellemek azok, kik idegen hatalomnak zsoldjában állván, a népnek félrevezetése céljából, de főleg kapzsi önérdékből a dualizmus ellen izgatnak s oly gonoszak, hogy közlönyekben a »Zasztavában» és a »Branik»-ban folytonosan csak a hazai szerb nemzetiségek boldogításáról hazudoznak s a szerb népnek, mint nemzetnek Magyarországon való megmaradását követelik. Ezek azon férfiak, kik — ahelyett, hogy vallási és művelődési viszonyainknak buzgó és lelkiismeretes ápolása és fejlesztése által nemzetiségünknek csak némileg is hasznára lennének — most Budapesten egy állítólagos nemzetiségi kongresszuson hazánk ellenségeinek, hasznos s rájok nézve jövedelmező szolgálatot akarnak tenni.

Dr. Polit Mihály, dr. Vucsetics Illés, dr. Gavrilá, Báró Zsvikovics János sat. sat., akár személyesen akár kreaturáik vagy nyomdász-

nasaik személyében fognak ott megjelenni — még politikai frakciójukat sem képviselik, annál kevésbé a magyarországi szerb népet, vagy nemzetiséget. Mily szemtelenek, kik állítják s mily ostobák azok kik elhiszik, hogy ez más-kép van, mint ahogy én azt megírtam!!

Kétségbe ejtő volna, ha a szerb nép annyira el volna rontva, mint ahogy a »Zasztava« és »Branik«, valamint a Zágrábi szerb görög keleti hitközség nyilatkozata azt feltünteti.

De nagyon jól tudom, hogy a néptömeg romlatlan s mindezen machinációkban ártatlan. A hazánk, Magyarország ellen megkondított vészharang s azon gonosz állítás, miszerint hazánkban a szerb polgárok nemzetiségükből kivetkőzötnek, valamint azon tendencia, hogy a szerb patriarchai trónuson egy közönséges gazember megtartassék csakis a »Branik« és »Zasztava« catilinárius ekszisztenciának harangszava. Ezen ekszisztenciák nagy ravaszsággal felosztották maguk között a szerepeket egy egyházi, mint politikai tekintetben, — ők a zavarosban halászva, Brankovics György patriarcha bukásában alávaló fondorlataiknak s a szerb nemzeti vagyon kárára történt üzérkedésüknek végét látják.

Hiszem, hogy ezekben bár röviden, de érthetően megfelelek a zágrábi görög keleti szerb hitközség nyilatkozatára, hiszem továbbá azt is, hogy tót és román testvércink most már tisztában vannak a szerb nép sérelmeivel, s be fogják látni azt, miszerint ezen gravaminákat *semmi nemzetiségi kongresszus, hanem egyedül magunk szerbek vagyunk hivatva orvosolni!*

Ujvidék, 1895. július 31.

Dr. Grujics János,
hírlapíró.

EGYHÁZI ÉLET.

Javaslat

a magyarhoni ágost. hitv. evangy. és ev. ref. egyház püspökeinek az egyetemes bizottságokhoz, illetve a konventekhez, az egyházi törvények életbeléptetése után történő egyházi és lelkesi eljárásra nézve.

(Folytatás.)

A tiszta vallásos érzést erősítő, az erkölcsi életet nemes cselekedetek által gyümölcsözővé tevő vallásos iratok terjesztése azért ezen irányban is a lelkesnek kötelessége, annyival is inkább, mert protestáns egyházunk ma már áldozatok árán is gondoskodott arról, hogy ily nemes irányu vallásos iratok rendelkezésünk alatt álljanak s lassankint a legkisebb és legszegényebb egyházban is megvessék alapját az annyira nélkülözhetetlen parochialis könyvtáraknak, amelyek vannak egyedül és legbiztosabban hivatva arra, hogy kiszorítsák hiveink köréből, a lelkeset saját pénzükhöz megmetyelvező hitvány irodalmi termékeket.

De viszont, már csak az itt megemlített sok oldalú és több irányu teendők is mutatják, hogy azok sikeres teljesítése céljából, főfeltétel a lelkesre nézve az, amit szent könyvünk is parancsol, hogy t. i. »A jó pásztor ismerje az ő juhait.«

Hogy a lelkipásztor ugyanis egyházának minden irányban gondját viselhesse, arra nézve multhatatlanul szükséges az, hogy egyházának életéről, az abban történt nevezetesebb, jellemzőbb vagy éppen tanulságosabb eseményekről és mozzanatokról, egy pontos és hű kép álljon előtte, hogy így aztán minden percben tisztában legyen afelel: hová kell fordulnia lelkigondozói munkásságának nagyobb erejével; mi az, amit gyülekezetének érdekében legközelebb tennie kell s mi az, ami egyházának erős oldala s hol tűnnek fel annak netalán való gyöngeségei?

Mindezekre s általában a gyülekezeteink életében előforduló mozgalmakra vonatkozó adatokkal és teljességekkel eddig is rendelkezünk ugyan az ugynevezett anyakönyvekben; azonban ezek az adatok és teljességek éppen az anyakönyveknek természete és azoknak rendeltetésénél fogva, sokkal szórványosabbak, rendezetlenebbek, semhogy azok mindenki tisztán és könnyen áttekinthető képét nyújthassák gyülekezeti életünk bármely ágának, különösen most, amidőn az állami anyakönyvek mellett, esetleg még házagok is könnyen támadhatnak azokban.

Ezen különféle anyakönyvek, így is magukban foglalhatnak ugyan sok mindenféle

adatot. De arról éppen a gyakorló lelkesek tehetnek tanubizonyosságot, hogy mennyire kevésbé tájékozottak azok, hosszabb utánjárás és egybevetés nélkül, ha talán csak oly egyszerű kérdésekre akarunk is pontosan megjelni: hány lélekből áll egyházközségünk; hány abban a férfi és nő egyháztag; hány a külön család, mennyi a gyermekek száma stb?

Az anyakönyveket és azoknak különben nagyszámu adatait, lelkigondozás célokból hasznavehetővé csak az ugynevezett »családkönyvek« tehetik. Ezen »család könyvekben« ugyanis külön iv levén nyitva egyházunk minden önálló családjának, azokban egyszerre kellően csoportosítva látjuk az egyes családokban s azok életében koronként történő és teljességre méltó mozzanatokot; az egyes részletekből s azoknak rendszeres összetételéből aztán az egész egyháznak mult és folyó történetét s az e tekintetben szükséges tudnivalókat is.

A családkönyveknek itt érintett jelentősége és az azokhoz kötött nagy érdekek kívánják azért meg, hogy azok jövőre minden egyházban megkezdessenek s hogy jelen utasításunk különösen is kötelességgé teszi azok pontos vezetését.

Mindezen irányadó elvek kiegészítéseül, alig szükséges kiemelni, hogy behatóan és részleteiben is tanulmányoznia kell minden lelkesnek, ugy magukat az életbelépő törvényeket, mint az azok végrehajtására kiadott miniszteri utasításokat is, mert csak így egészükben lesznek teljesen megérthetőek a törvénynek rendeletei és a nagyfontosságú életkérdéseket szabályozó irányzatai, nemcsak, hanem ezeknek alapos ismerete pótolhatja ki azon utasítási javaslatokat is, amelyeket protestáns egyházunk püspökei, az egyöntetű eljárás céljából a legszükségesebb teendőket illetőleg ez alkalommal addig is, míg e részben egyházi főhatóságainknak ezek, megbízatáshoz képest bemutatnának és általuk végleg meg erősítettnek, megállapított. (E célra használat végett ajánlatosak a következő, igen jó kiadásai a törvénynek: »A kötelező polgári házasság törvénye« Budapest, Lampel Róbert kiadása és a »A házassági jogról«; »A gyermekek vallásáról.« Magyarázatos kiadás. Két-két füzet dr. Imling Konrádtól, Budapest, 1895. Második kiadás Ráth Mór.)

Maguk a figyelembeveendő utasítások a következők:

I.

Az egyházi esketéről.

1. §. A leendő házasságoknak, az egybekeletést megelőző kihirdetésről, az állami törvények, nevezetesen az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. t. c. II. fejezetének 45. és következő szakaszai, valamint az ezekhez kibocsátott miniszteri utasítások 32. és további §-ainak rendeletei, részletesen intézkedvén és azoknak célja, a házasság törvényes megkötésére vonatkozólag ugyanazon kellékek és erre nézve szükséges bizonyosságok hiteles megállapítása lévén, mint amelyeket kivántak eddig alkalmazásban levő egyházi idevonatkozó törvényeink: ezen okok miatt a leendő házasságok egyházi részről való kihirdetése jövőre nem fog történni, eddig gyakorlatban levő alakjában; hanem azon, már előbb törvényesen egybekelt házasságoknak, akik az egyházi összedásban is részesültek, ily módon is megkötött házassága, az összedást követő legközelebbi vasárnap délelőtti istentisztelet alkalmából, istentiszteleti rendtartásunknak eddig szokásos helyén fognak a gyülekezetnek tudtára adni.

Az ilyen irányu utólagos kihirdetés, természeténél és céljánál fogva, egészen vallásos természetű lévén, az az új házasságokra vonatkozó, legszükségesebb adatok rövid megemlítése mellett, a következő vagy tartalmilag chez hason liturgikus szavak kíséretében történhetik meg:

»NN. és NN. vallásuk, ekkor és ekkor egymással törvényes házasságot kötven, egyháziilag összedattak és megáldattak. Amidőn erről egyházunk tagjait keresztyéni örömmel értesítem, kérjük ez alkalommal is mindnyájan keresztyéni szeretettel és buzgó szívvel a házassági szövetségkötésre Isten segítő kegyelmét, szent lelkének megszentelő erejét és gazdag áldását, hogy legyen az a keresztyén családi éreyneknek és tiszta keresztyén boldogságnak és megelégedésnek forrása, Isten nevének dicsőségére.«

2. §. Az 1894. évi XXXI. törvénycikk 123. §-a szigorúan megállapítja, hogy azon lelkes, aki az egyházi összedásnál eljár, mielőtt a felek igazolták volna, hogy a házasságot a polgári tisztviselő előtt megkötötték, vétséget követ el és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő; ismétlés esetében a cselekmény két hónapig terjedhető fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő és a cselekmény csak akkor nem büntetendő, ha az egyházi összedás az egyik félnek közel halállal fenyegető betegségében történt: azért az egyházi összedásban csak azon házasságok szabad részesítenünk, akik az állami anyakönyvekről szóló XXXIII. t. c. 62. §-ában megállapított és az ezen szakaszhoz kiadott miniszteri utasítás 75. §-ában körülírt, a polgári tisztviselő által, még a felek kérelme nélkül is, a házasság megkötése után azonnal, minden egyes esetben kiadandó, a házasság megkötéséről szóló, ugynevezett »Tanúsítványt« felmutatják.

Azon esetben, ha az egyházi összedás, az egyik házasság közel halállal fenyegető betegségében, kivételesen a polgári házasságkötést megelőzőleg történik, szigorúan megtartandó a XXXI. t. c. 36. §-ának és a kiadott miniszteri utasítások 56. §-ának azon rendelete, mely szerint ily esetben is, mindkét házasság ki kell jelentenie, hogy legjobb tudomásuk szerint, köztük házassági akadály nem forog fenn. Szeptember hóban csak ugy fogadhatunk el házassági kihirdetést és esketésre való jelentkezést, ha mind a háromszori kihirdetés, mind az esketés még szeptember hóban megtörténhetik.

3. §. Az egyházi összedás legtermészetesebben mindjárt a házasság törvényes megkötése után, tehát mintegy közvetlenül ahhoz csatlakozva történhetik meg; annyival is inkább, mert a kiadott miniszteri utasítások 61. §-a egyenesen meghagyja a polgári tisztviselőnek, hogy a házasságkötés idejének megállapításánál kötelessége különös gondot fordítania arra, hogy a házasság feleknek módjukban legyen még házasságuk megkötésének napján a házasságkötésre vonatkozó vallási kötelességüknek eleget tenni.

Ha ez azonban bármely ok miatt ily időben meg nem történhetné, az egyházi megáldásban a később bármikor jelentkező házastársak is, készséggel részesítenendők.

Mindezekre való tekintetből szükséges, hogy erre vonatkozó szándékokat a házasság megkötése előtt idejében jelentsék be az illetékes lelkesi hivatalnál.

4. §. Egyházi összedásra jelentkezhetnek és abban feltétel nélkül részesítenek első sorban minden körülmények között »keresztyén hitünknek sorsosai«, tehát ezek között a egyes vallású házasságok is, már csak az eddig érvényben volt törvények értelmében is. Ezek mellett aztán a keresztyén és nem keresztyén házasságok közül azok, akik Isten általunk hirdetett szent igéjének és minden nemes erkölcsi érzést megszentelő áldásának kivánsága és belső szeretete által, e végből hozzánk fordulnak, hogy így eképen is mindinkább terjedjen közöttünk Istennek országa, amely az ő szeretetében és imádságában áll, az apostol szerint s amelyet minden őtet kereső népeknek hirdetni hivatunk el.

Folyt. köv.

Prot. püspökök értekezlete. E hó 20. c. tárgyban a »Házánk« akövetkező közleményt hozza: *Protestáns hang a miskolci püspöki értekezletéről.* A miskolci püspöki konferenciáról elmondottuk véleményünket, kifejtvén, hogy oly éles ellentétben van a protestáns egyháznak nemcsak szellemével, hanem tételes törvényeivel is. Ezt a véleményünket approbálja a Protestáns Sajtó, amely kimutatja, hogy a protestáns püspöki konferencia csak növeli az egyházpolitikai reform végrehajtásánál a zavart. A Pr. S. így ír: »Azt hittük, hogy a konventi bizottság minél hamarabb megalkot egy szabályzatot s azt a konvent gyorsan letárgyalja s kiküldi tájékoztatás végett a lelkeseknek. E helyett összeült Miskolcon egy részleges püspöki konferencia, meghozta a maga határozatát, látszólag azért, hogy azt jóváhagyás végett a konventhez terjeszszék, tényleg pedig, amint a jelek mutatják, azért, hogy azt, mint a magyarországi protestánsok véleményét hangoztassa. Nem lenne ez ellen semmi kifogásunk, ha a protestáns püspököknek jogukban

állana lelkészársáikhoz utasításokat vagy rendeleteket küldeni, mert így a dolog egészen rendben volna. A miskolci konferencia végzésének azonban csak akkor lehetne meg a kellő ereje és értelme, ha azt még október előtt a konvent elfogadná és jóváhagyná. Ez pedig lehetetlen, mert a konvent szeptemberben nem fog ülést tartani. Mi lesz tehát következménye a miskolci püspöki utasításnak? Az, hogy csak növelni fogja a zavart, mert lesznek lelkészek, akik a püspök iránti tiszteletből végrehajtják az utasítást, némelyek ellenben a törvény iránti tiszteletből nem hajtják végre, mint törvénytelen; némelyek pedig, miután sem az egyházmegyétől, sem a kerülettől utasítást nem kaptak, járnak a maguk lábán és a parochialis jognál fogva saját hatáskörükben intézkednek. Így a budapesti ref. lelkész is, tekintet nélkül a miskolci értekezlet ismeretlen végzéseire, már régebben megtette a maga intézkedéseit a törvények életbeléptetésére nézve. És ezek az intézkedések egyáltalán nincsenek összhangzásban a miskolci konferencia végzéseivel. Ugyan ezeket az eszméket fejtette ki lapunk vezércikke, amelyet egy kisebb kaliberű prot. lap sulyában csökkenteni igyekezett. Ime az „Óráló”-nak mi helyettünk válaszol Protestáns Sajtó.

Megengedi, azt hisszük, a t. Olvasó, hogy az utolsó két mondatra ne feleljünk, hanem bizzuk rá, hogy megítélje milyen „kaliberű” a mi lapunk általában s tekintve a *Hazánk*-at különösen. Megengedi annyival is inkább, mert hiszen aki illetékes volna e tárgyban szólani, felelős szerkesztőnk, ha tudomással bír is a dologról, jelen számunkban azt nem teheti. A dolog érdemét tekintve azonban, csak lapunk mult számát kell olvasnia annak, aki e tárgyban ítéletet akar mondani. A Protestáns Sajtó c. könyvatos lap véleményén nem csodálkozunk. Mindenki magáról ítél, nem lep tehát meg, ha a P. S. felteszi, hogy „lesznek lelkészek, akik a püspök iránti tiszteletből végrehajtják az utasítást, némelyek ellenben nem hajtják végre mint törvénytelen.” A harmadik kategória felesleges, mert a másodikban benne van. Mi egyszerűen nem tesszük fel a prot. lelkészi karról, hogy egyebet csináljon, mint a mit a gyakorlat érdeke parancsol, ez pedig nem más, minthogy addig is alkalmazkodjék a *Javaslat*-hoz, míg az megerősítve nincs, mert hogy nem is lesz, azt legfeljebb a *Hazánk* hiszi, de rajta kívül senki, még tán a *Prot. Sajtó* sem. Már pedig mi természetesebb? az-e, hogy az első hónapban is úgy járjanak el, mint ahogy az a következőkre valószínűleg el lesz rendelve, avagy kiki a saját feje után, csak azért, hogy megmutassa, hogy ő inkább hallgat az ő nyilvánvaló jóakaróira ott az Üllői-uton, mint holmi „részleges püspöki konferenciára” s három hét mulva kénytelen legyen kihirdetni, hogy az az eljárás, amely éppen az átmenet legkezdetén követett, önkényes lévén, nem volt az igazi s most a rég ismert, de a *Hazánk*-nak tett szívességből nem követett *Utasítás* szerint fog eljárni. Engedjék meg t. lapársaink, de ilyet a prot. lelkészi kar értelmi képességeiről feltenni nincs okunk.

A dunamelléki református egyházkerület gyűlése. A kolozsvári egyetemes konvent miatt a dunamelléki református egyházkerület közgyűlése a szokott időnél korábban, szept. 21-ikén lesz. Szept. 18-án és 19-én lesznek a lelkészképviselő vizsgálatok, 20-ikán a bizottságok ülései. Szeptember 21-ikén azután a közgyűlést nyitják meg; 22-ikén avatják fel az újonnan választott lelkészeket; 23-án és a rákövetkező napokon folytatják a közgyűlést; 25-én pedig a tegyelmi bíróság tart ülést. Az egyházkerület elnöksége felkéri tagjait, hogy a budapesti református főgimnázium nagytermében megtartandó közgyűlésén minél nagyobb számban megjelenjenek.

TUDOMÁNY.

A londoni földrajzi kongresszus.

A kongresszus első tárgya volt: Dr. Neumayernek, a hamburgi Seewarte vezetőjének előadása a sarkutazásokról.

Az előadó a cél elérését azáltal látja leginkább biztosítotttnak, ha a déli sarkvidék tengeri és éghajlati viszonyairól szisztematikusan mindinkább több és több adatot gyűjtünk össze, amely adatok között a magnetikai és

földnehézségi megfigyelések lesznek a legfontosabbak. Ennek a célnak elérése végett 12 vagy 18 hónapra, esetleg hosszabb időre állomásokat kellene létesíteni, a legjobb és legmodernebben felszerelve és első sorban egy „Magnetic survey of the Antaretis”-t. vagyis a déli sark kikutatására szolgáló magnetikus észlelő állomást kellene felállítani.

Másodsorban ajánla Neumayer új geodetikai adatok beszerzését a déli szélességi fokokra nézve, hogy ezáltal a föld alakját pontosabban meg lehessen határozni. És ezzel a helyszíni megfigyelésekkel egyetemlegesen lehetne végezni ingakísérleteket is. A kongresszus tagjainak általános tetszése mellett mutatta be előadó Sterneck Róbert ezredesnek, a bécsi katonai földrajzi intézer igazgatójának inga-készülékét és tanulmányait, továbbá osztrák-magyar tengerészeti hatóságok által nemrég közrebocsátott ingamegfigyeléseket. A magnetikai állomás mellé még egy gravitációs állomásra volna szükség.

Az utról, melyet a sarkvidék felkutatására nézve megtennének, nem nyilatkozott Neumayer egész határozottan, hanem általában ajánlotta a délkelet irányát Új Zeeland, Cap-Horn felé, vagy a Kergueleni szigeten. Végül megemlített a tudós előadó a Jazon hajónak 1894-95-ben megtett délsarki kutató utját. Az idei bremái német földrajzi kongresszuson nagy vonásokban ismertették a délsarkvidékre induló expedíciókat a tervezetét. Neumayer reményli, hogy a franciák, amerikaiak és angolok együttesen oda fognak hatni, hogy a tervezett délsarki expedíció mielőbb megvalósuljon és pedig az említett három irányban, mindegyik nemzeti egyikét teszi meg a három utnak. Ezt az összműködést „one of the most noble achievements of modern times”-nek nevezi és valóban ez egy utólréhetetlen tudományos tett volna. A kongresszusnak az irányban Neumayer nem terjesztett elő semmi rezolúciót, hanem azt arra az időre hagyja, amikor az ügy előrehaladottabb stádiumban lesz.

Nagy tetszés között fejezte be Neumayer előadását és a jelenlévő sarkutazók a legmelegebben hozzájárultak tervezetéhez. Végre ellogadták Greely tábornok indítványát, aki ajánlotta, hogy egy bizottság küldessék ki, a melynek feladata lenne a dolog előkészítése és érvényre juttatása. A bizottságot dr. Neumayer, Sir Josef Hooker, dr. Murray, van den Steinen és Bouquet de la Grye személyeiben meg is választották. Andree a kongresszusnak azt az eszmét terjesztette elő, hogy az északi sarkot léghajó segítségével ériék el.

Svédországban már terveznek egy ily léghajózást. 1896. július havára van az indulás tervezve. A léghajó csak kétszázötven méter magasságban haladna. Ekkor a szélnek az irányzata lehetővé teszi a gyors haladást. Ennek az utazásnak sikerét különösen az támogatja, hogy az északi három hónapig tartó állandó napos időben eszközölköznék és így a majdnem állandó hőmérséklet a léghajó belső hőmérsékletét nem érintené.

Andre előterjesztése nagy vitára adott okot, és sokan kétségbe vonták az expedíció sikerét. Különösen Markham admirál, Watson ezredes és Greely tábornok fejezték ki aggalyaikat. Watson azonban a kísérlet megtételének nem ellensége. Andree végül kijelentette, hogy a tervek az utazásra teljesen készen vannak és a költségek fedezéséről is gondoskodva van, így mi sem akadályozhatja, hogy a jövő júliusban a kísérletet megtegye.

Augusztus hó 9-én Neumayer, Markham tengernagy és még számosan szólottak a kérdéshez és mindannyian megegyeztek abban, hogy a déli sark majdnem másfél millió négyzetméter területe ugyszólván egészen ismeretlen és újból hangoztatták a mult alkalommal már tárgyalt délsarki expedíciónak mielőbbi létrejvetelét.

A svéd Andree ismételtén kijelentette, hogy legközelebb léghajóval ohajtja elérni az északi sarkot, Spitzberga észak-nyugat partjáról akar indulni harmadmagával. Tudományos eszközökkel, élelmiszerekkel bőven el lesznek látva. A kongresszus tagjai nem sok eredményt remélnek e vállalkozástól, mert a léghajóval átrepült területekről, lehetetlen lesz a kutatóknak biztos képet alkotni, tudományos megfigyeléseket sem végezhetnek. Éppen azért a kongresszus nem adhatja beleegyezését a vállalathoz és nem is támogathatja azt.

A hétfői tanácskozás érdekességét növelte Stanley és Sztlatin basának megjelenése. Élénk részt vettek a vitában amely a körül a kérdés körül fogott, vajjon hogyan fejlődhetnek Afrika tropikus részei a fehér rasse főnhatósága alatt s mily befolyással van Afrika az európai emberre.

Az Afrika-utazók majdnem kivétel nélkül lehetségesnek mondták az európai ember megtelepedését Afrikában, míg a szobatudósok ellene nyilatkoztak. Sir John Kirk aki hosszabb időt töltött Afrikában, a kérdést kolonizációval, időleges európai letelepedésekkel tartja megvalósíthatónak s a benszülőttek bevonását szükségesnek véli a gyarmatosítás munkájában. Véleménye szerint a fekete és a britt indiánok nagyban fogják támogatni az európaiak működését. Stanley nem ismer a világon olyan kolóniát, amelyet tudományos földrajz alapján alapítottak volna. Hogy az ember Afrikában éljen és életben maradjon azt csak úgy lehet elérni, hogy az ember a legkisebb részletekig alkalmazkodjék a klímához; ha azt nem teszi, akkor feltétlenül elpusztul.

A legutolsó felszólaló Sztlatin basa volt, akit a kongresszuson folyton ünnepeltek. Érdekesen mondtotta el fogságának történetét.

Elbeszélte azt a brutalitást, a mellyel a fanatikus törzsök Gordon tábornok holtestével bántak Khartum bevételénél. Elmondta, hogy a mahdi magával hurcolta őt, nyakán és lábain megláncolva. Elmondta szökésének történetét is s nagyon hangulatos szavakkal fejezte be előadását, amely a lassan hevülő angoloknak nagyon tetszett. Külömben Sztlatin basa, bár a fogságban alig kapott olyan jó pezsgőt és konzerveket, a milyenekről Stanley a maga számára gondoskodott, szintén azt igazolja, hogy Afrikában is megélhet az európai ember.

A gyűlések után az ünnepségek végtelen sorozata szórakoztatja a kongresszus tagjait. Vasárnap báró Bourdet Catts rendezett egy fényes kerti ünnepélyt kongresszus tagjainak tiszteletére. Az egész kertben sátrak voltak felállítva és skót dudások játszottak. A kertből a vendégek a Geographical Society ebédjére mentek. A diner a Whitehall termében volt. Az ebédhez csak a hivatalos képviselők, mintegy százötven tag volt hivatalos, a többiek a botanikus kertben és a Regent-Parkban rendezett ünnepeken vettek részt. A kongresszus tanácskozásait egy hét mulva befejezték.

UJDONSÁGOK.

Kovács Ferencz hagyatéka. A Kovács Ferencz akadémiai tag végrendeletéhez csatolt zárt levelet a végrendelet végrehajtóinak megnevezett Szeremlei Sámuel lelkész és Futó Mihály gimnáziumi igazgató, aug. 14-én délután bontották fel dr. Baksa Lajos polgármester, egyházi főgondnok és dr. Endrei Gyula országgyűlési képviselő, az özvegy ügyvédi meghatalmazottjának jelenlétében. A végrendelet alapján a hódmezővásárhelyi református egyháznak ki kell fizetnie:

A Kisfaludy-Társaságnak	200	frtot
A Petőfi-Társaságnak	200	»
az írók és művészek nyugdíjintézetének	200	»
a hírlapírók nyugdíjintézetének	500	»
a református egyházi belmisszióra	1000	»
olcsó könyvekre	1000	»
egyházkerületi közalapra	1000	»
vásárhelyi cselédek jutalmazására	1000	»
a tűzoltóság fejlesztésére	500	»
a vásárhelyi színház-alapra	1000	»
a tisztviselők nyugdíjintézetére	5000	»
a néptanítói fizetések javítására	15000	»
a főgimnáziumi alapra	45000	»
a népiskolai tanszerekre	2000	»
a főgimnáziumi tápintézetre	1000	»
A Jótét-Egyesületnek	2000	»
templom építésére	10000	»

összesen : 82100 frtot.

A még hátralévő 70,000 forint felhasználását az örökös egyház szabad tetszésére bízta a végrendelező.

Gróf Zichy Jenő expedíciója. Szent-Pétervárott tíz napig, augusztus 2-ától 11-éig időzött gr. Zichy Jenő expedíciója. Ekkor indultak hazafelé az orosz fővárosból. Ott megnézték a császári és magángyűjteményekét, muzeumokat, könyvtárakat és érintkeztek az orosz történészekkel, régészekkel és nyelvészekkel. Az orosz muzeumokban levő egyes

régészeti leletek megerősítik és szintén bizonyítják a magyarság egyrészének a Kaukázusban való lakását. Sok magyar eredetű lelet van az orosz birodalom más részeiből is, melyek a magyarok vándorlására vetnek sok tekintetben új világot. A pétervári nagy-követség s az ott lakó magyarok előzékenyen támogatták az expedíciót. Az expedíció Varsóban és Krakkóban állapodig még meg s aug. 16-án ér Magyarországra, Árva megyébe, ahonnan aug. 18-án folytatta útját és az esti 10 órai ruttkai vonattal érkezett Budapestre. — Az expedíció tagjai közül dr. Szádeczky Lajos egyet. tanár és katonai Bálinth Gábor a jeles nyelvész, váratlanul érkeztek haza Ko'ozsvára, hol csak egy pár barátjuk várakozott a pályaházban. A kolozsvári intelligencia és az egyetemi ifjuság szeptemberre halasztotta a két tudós ünneplését, amikor faklyászenét és diszlakomát rendeznek tiszteletükre.

Az egri érsek adóssága. A magyar baka jóízű humoráról tanuskodó történetkét közölnék Egerből. Bakta és Szovát között lövőgyakorlatokat tart most az egri helyőrség és a napokban építették meg az ideiglenes lövőházat is. Az utászkatonáknak építés közben kifogyott a magukkal hozott fájuk és a hiányt kénytelenek voltak az egri érsek közelfekvő erdősegeiből pótolni. Szedték is a katonák vigan a tilos fát, amikor arra vetődik az erdőkerülő és nagy hivatalosan kiharancsolja őket az erdőből. A bakák természetesen nem hederítették az erdőkerülő szavára, csak az egyik öreg katonának szólt oda.

Hallgasson bácsi, hisz' az érsek úgyis tartozik nekünk!

Az erdőkerülőt egészen meglepte ez az alaposnak látszó kifogás és replikálni nem tudván, szépen odább állt a szegény. Később azonban mégis visszajött és bővebb magyarázatot kért a harcosoktól:

— Hát aztán miért is tartozik maguknak az érsek?

— Miért? Hát azért, mert az idén Urnapkor csak 29 krajcárt adott minden embernek, pedig máskor 30-at kaptunk mindig.

A fában kompenzált hitelügyletnek az a magyarázata, hogy Samassa érsek minden esztendőben az urnapi rukkolásért 400 forintot szokott adni az ezred legénységének, ami igen szép és humánus cselekedet, kivált ha meggondoljuk, hogy a szegény bakának hány százszor kell egészen ingyen kirukkolnia. Ebből a pénzből meg szokták vendélni a katonákat és megduplázzák nekik az öt napra járó zsoldot, vagyis 30 krajcár helyett 60-at adnak nekik. Az idén valamivel magasabb volt a kivonult legénység létszáma és így 60 krajcár helyett 59 jutott minden főre. Ezt az egy krajcárnyi differenciát akarták rövid uton behajtani a farekviráló bakák. Az ezzekuciónak ez önkényes neméért azonban utólag mégis be kellett számolniok, még pedig az egri kaszárnyában ahol az érsek „hitelezői” ez idő szerint több napi zárt ülést tartanak a dúnkliban.

Vihar a zárdában. A zárdai aszketizmusnak esett áldozatul — mint az egri lapokban olvassuk — az irgalmasrend tisztességben s közszeretben megőszült priorja, *Twrdy* Anyos, az egri irgalmas-rendház főnöke. A napokban ugyanis ott járt Rómából a rend generálisa, valamint az irgalmasrend magyarországi tartományfőnöke s vizsgálatot tartottak az egri rend házban. A vizsgálat eredménye a lehető legkedvezőbb volt. *Twrdy* Anyos prior évek hosszú során a rendháznak mintegy 80.000 frtot takarított meg, melyről a számadások teljesen rendben találtak. Mikor a pénz olvasására került volna a sor, beallított a hivatalos helyiségbe a rendház nőcselédje s tiszteletteljesen azt kérdezte a rend priorjától, nem parancsol-e valamit? Erre azután — mint a rendházból kiszivárgó hírek beszélik — a rend generálisa rendkívül megharagudott a priorra, hogy hogy merészel ő a rend szigorú szabályainak ellenére a rendházban nőcselédet tartani s annak a rend helyiségeibe szabad bejárást engedélyezni. Ezért azután a priort nyomban felfüggesztette állásától, a pénzt s a kulcsokat átvette tőle s azt a rendház gazdájára bizta, a kit vikárius-sá nevezett ki. Mondják, hogy a generális a prior magánvagyonát is lefoglalta s abból minden kérése daczára egy krajcárt sem adott az öregnek. A szegény ember ezért rendkívül elkeseredett és vigasztalást keresendő, Zsolnára utazott rokonaihoz.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Az egyházpolitikai akció befejezése. Egy politikai hetiszemle állítólag illetékes forrásból arról értesül, hogy a szeptember végén megnyíló parlamenti ülésszak napirendjének első tárgyai a zsidó vallás recepciójáról és a vallás szabad gyakorlatáról szóló javaslatok lesznek. A kormány ugyanis feltétlenül ragaszkodik ahhoz az elhatározásához, hogy a Wekerle-kormánytól reamaradt egyházpolitikai reform — beleértve a még hátralévő és a felsőház által kétszer visszavetett javaslatokat is — és pedig az ezekben kifejezésre jutó elv teljes integritásának fenntartásával, minél előbb törvényerőre emelkedjék. Az elvi tisztasághoz való szigorú ragaszkodása azonban nem gátolhatta s nem gátolhatja a kormányt abban, hogy a letárgyalandó két javaslattal szemben is a formai koncessziók legszélső határáig el ne menjen. Ez okból a Bánffy-miniszterium magáévá tette a képviselőház bizottságaiban eszközölt módosításokat s beleegyezett abba, hogy a recepció javaslatnak azon szakaszai, melyek a keresztények és a zsidók közötti áttérésekről szólnak, ebből a törvényjavaslatból kimaradjanak, s hogy a recepciónak nem inkább általános elvi jelentőségű intézkedései a vallás szabad gyakorlatát szabályozó javaslatba fölvéssenek.

Változás az anyakönyvi felügyelői karban. A m. kir. belügyminiszter Botly La-

jos Somogy és Zala vármegyék területére Nagy-Kanizsa székhellyel kinevezett állami anyakönyvi felügyelőnek, valamint Flott Ferenc Adolf Besztercze-, Naszód, Szolnok-, Doboka- és Kolozs-vármegyék, továbbá Kolozsvár szabad királyi város területére Deés székhellyel kinevezett állami anyakönyvi felügyelőnek lemondását elfogadta és a Nagy-Kanizsa székhellyel szervezett anyakönyvi felügyelői kerületbe Soós Pongrácz sümegi járási főszolgabíró, a Deés székhellyel szervezett anyakönyvi felügyelői kerületbe Vaghó Ferenc belügyminiszteri fogalmazót nevezte ki állami anyakönyvi felügyelőnek, és pedig mindkettőt a VIII. fizetési osztályban. — Ugyancsak itt említjük meg, hogy a belügyminiszter elrendelte, hogy a község-jegyzői szigorlatok tárgyai közé az új egyházpol. törvények is felveendőek s a vizsgáló bizottságnak az anyakönyvi felügyelő is tagja leendő.

A belügyminiszter a múlt számunkban említették óta kinevezte a *sopron-, tolna- és zemplén-vármegyei* anyakönyvvezetőket. A kinevezett 287 anyakönyvvezető közt van jegyző 248, szolgabíró 6, magánzó, magán és nyug. hivatalnok, földbirtokos és gazdatiszt 12, ág. ev. tanító 5, állami, községi tanító, k. bíró 4-4, gyógyszerész, gör. kath. tanító, közig. gyakornok, ügyvéd 1-1. Az 51 helyettes közt van: jegyző 34, szolgabírói, járási és közt. irnok 8, ág. ev. tanító 3, közig. gyakornok, közs. tanító 2-2, h. polgármester, k. bíró, pénzt. ellenőr, gyógyszerész 1-1.

H I R D E T É S E K.

Van

utánzott „TOKAJI COGNAC.” Ezek ugyan nagyon olcsók, de ép oly rossz és így még a legkisebb összeget sem érik meg. — Eme értéktelen utánzatok könnyen felismerhetők, mert:

1) nem az egyedüli és csakis Tokajban létező

ELSŐ TOKAJI COGNACGYÁRBÓL származnak,

2) ezen **TOKAJ VÁROS CZIMERÉVEI** nincsenek ellátva.

BEJEGYZETT
AZ ELSŐ TOKAJI



TOKAJBAN.

VÉDJEJEGYE
COGNAC-GYÁRNAK

Valódi csakis

TOKAJI COGNAC
TOKAJ VÁROS CZIMERÉVEL
AZ ELSŐ TOKAJI COGNACGYÁRBÓL, TOKAJBAN

a mely 1893—1894. évben, mint hiteles közjegyzői okirat bizonyítja
725,130 liter bort dolgozott fel.

Fenti eredeti Tokaji Cognac kapható: minden nagyobb fűszer- és csemege-kereskedésben és gyógyszer-tárakban.